

КЛАСИФІКАЦІЯ ЕПІДЕМІОЛОГІЧНОГО КОНТРОЛЮ ТА НАГЛЯДУ В УКРАЇНІ

Євген Сергійович ХАЙНАЦЬКИЙ,

*здобувач ПВНЗ «Університет
сучасних знань»*

Сучасне національне законодавство не розділяє санітарне та епідеміологічне благополуччя населення, ідентичний підхід спостерігається в частині контрольної-наглядової діяльності в окресленій сфері. Такого висновку можна дійти проаналізувавши ч. 1 ст. 39 Закону України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення», у якій закріплено поняття державного санітарно-епідеміологічного нагляду. Подібно до відмінностей санітарного та епідеміологічного благополуччя населення відрізняється і

контрольно-наглядова діяльність у вказаних сферах. Необґрунтоване ототожнення контрольної та наглядової діяльності у сфері санітарного та епідеміологічного благополуччя обумовлює виникнення термінологічної плутанини, яка «приводить до того, що іноді близькі за завданнями та формами діяльності контролюючі органи мають різну назву такої діяльності, наприклад: санітарно-епідемічний нагляд, але ветеринарний контроль» [1, с. 206].

Зауважимо, що в етимологічній сутності нагляду та контролю закладена відмінність обох із вказаних видів діяльності, адже якщо контроль передбачає здійснення активних дій (перевірку), то нагляд передбачає здійснення пасивної діяльності (спостереження). Попри спільну мету, за допомогою контролю суб'єкти безпосередньо впливають на об'єкт, а під час нагляду можливість оперативно змінити такий об'єкт та/або втрутитись у його діяльність відсутня. На відмінності цих видів діяльності наголошують вчені-адміністративісти. Так, С.В. Книш зазначає, що «державний санітарно-епідемічний нагляд є не наглядовою, а контрольною діяльністю. Тому визначати його як нагляд недоцільно, оскільки це суперечить його змістовній сутності та є термінологічною помилкою законодавства» [2, с. 31].

Існування різних тлумачень та думок щодо співвідношення нагляду і контролю в юриспруденції сприяло виникненню численних підходів до класифікації контролю за відмітними критеріями, а саме: суб'єктами, що здійснюють таку діяльність (міжнародний, державний, громадський контроль) [3, с. 475]; спрямуванням контрольних дій (внутрішній, який здійснюється за організацією роботи та зовнішній, об'єктом якого є робота підконтрольного органу, його зовнішня діяльність); періодом (попередній, поточний, наступний або перспективний); характером (плановий і позаплановий); обсягом (повний або частковий); місцем проведення контрольних дій (виїзний, камеральний і дистанційний); способом проведення (документальний і фактичний); використанням технологічних засобів (автоматизований, неавтоматизований, частково автоматизований) [4, с. 36]; частотою здійснення (систематичний, періодичний і одиничний); формою («аналіз,

аудит, моніторинг, нагляд, облік, оцінка, перевірка, ревізія, спостереження» [5, с. 73–74]); поділом епідеміологічного контролю за періодом втілення цієї діяльності в національному законодавстві виокремлено лише два види – запобіжний і поточний епідеміологічний контроль (п.п. 7, 8 Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 22.06.1999 № 1109 [6]). При цьому запобіжний епідеміологічний контроль включає такі різновиди контролю як попередній, наступний і перспективний, оскільки вони спрямовані на запобігання поширення інфекційних хвороб.

Більшість із вказаних видів контролю як соціального явища можна поширити і на окремий вид останнього – епідеміологічний контроль. Водночас етимологічна відмінність контролю та нагляду нівелює можливість поділу епідеміологічного нагляду за суб'єктами, оскільки він здійснюється громадськістю щодо зовнішньої діяльності піднаглядного об'єкта, адже громадяни не мають ні можливості, ні компетенції здійснювати внутрішній контроль.

Як і будь-яка система, контроль і нагляд мають власну структуру, яка складається з таких елементів: об'єкт, суб'єкт, а також зміст (види, форми, методи, способи і засоби її здійснення). Зосередимо увагу на суб'єктах епідеміологічного контролю та нагляду, а точніше їх класифікації. Так, види епідеміологічного контролю пропонуємо поділяти залежно від: а) суб'єкта реалізації епідеміологічного контролю (Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Міністерство охорони здоров'я України, Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, Національна поліція України, суди); б) векторного спрямовування (зовнішній і внутрішній); в) періоду реалізації (запобіжний чи поточний); г) характеру і часу проведення відповідної діяльності (плановий або позаплановий); ґ) діапазону об'єкта епідеміологічного контролю та епідеміологічного нагляду (повний або частковий); д) локалізації (виїзний, камеральний і дистанційний); е) способу проведення (документальний або фактичний); ж) наявності чи відсутності автоматизованих процесів (автоматизований, неавтоматизований, частково

автоматизований); з) періодичності здійснення таких заходів (систематичний, періодичний або одиничний); и) зовнішнього відображення (форми) діяльності (аналіз, аудит, перевірка, ревізія тощо).

Класифікація епідеміологічного нагляду за більшістю критеріїв буде схожою. Відмінність полягатиме в поділі такої діяльності за: а) суб'єктом реалізації епідеміологічного нагляду (фізичні чи юридичні особи, громадські спілки та громадські організації); б) векторним спрямуванням (виключно зовнішній); в) зовнішнім відображенням (формою) діяльності (спостереження, моніторинг, співставлення даних тощо).

Список використаних джерел:

1. Гаращук В. М. Доктрина контролю та нагляду в управлінні. *Правова доктрина – основа формування правової системи держави*: мат. міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю НАПрН України (Харків, 20-21 лист. 2013 р.). С. 201–207.

2. Книш С. В. Санітарно-епідемічне благополуччя населення як об'єкт контрольно-наглядової діяльності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Вип. 4(25). Т. 3. С. 29–32.

3. Гнот Х. Я. Контроль та нагляд за виконанням судових рішень установами виконання покарань в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2016. № 850. С. 473–480.

4. Державний фінансовий аудит: методологія та організація: монографія / Є.В. Мних, М.О. Никонович, Н.С. Барабаш та ін. / за заг. ред. Є.В. Мниха. Київ, 2009. 319 с.

5. Маслова Я.І. Співвідношення понять «нагляд» і «контроль» у державному управлінні України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2011. Вип. 62. С. 70–77. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdp_2011_62_11.

6. Про затвердження Положення про державний санітарно-епідеміологічний нагляд в Україні: постанова Кабінету Міністрів України від 22.06.1999 № 1109. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1109-99-%D0%BF#Text>.